

KUNTATUTKIMUS

Pidätkö itsenäisestä työstä, tekisitkö kuntatutkimuksen?

8.- tai 9.- luokan maantiedon kurssilla tehdään monissa suomalaisissa kouluissa oma tutkielma yhdestä kunnasta.

Tutkielmaa tekemällä opitaan kurssin keskeisimmät sisällöt, sillä työn tekemisessä sovelletaan kurssin aiheisältöjen perustietoja.

Mikä kunta aiheeksi?

Onko joku paikkakunta sinulle erityisen tärkeä?

Saattaa olla eduksi, että olet oleskellut tutkimuskohteessasi (kotikunta Suomessa, mummola, kesämökki, vakituinen lomakohde..). Toisaalta pienempi kunta on ehkä helpompi tutkittava kuin suuri kaupunki.

Millainen työn julkaisutapa?

Hyvä tapa on tehdä työtä esimerkiksi oppimisalustaan ja lopuksi myös tulostaa se.

Voit tietysti myös kehitellä omaperäisempiä muotoja tulosten julkaisemiselle. Tällaisia ovat esimerkiksi nettisivu, video ja valokuvanäyttely.

Mistä saisit tietoa?

- Mieti 2–5 hakusanaa ja niiden yhdistelmää ja tutki nettiä. Laita muistiin löytämäsi hyvät linkit.
- Millaisia karttoja ja karttaohjelmia netistä löytyy?
- Mitä koulun kirjoista ja kartastosta löytyisi?
- Tilastokeskuksen ja Kuntaliiton sivuilla on paljon materiaalia.

1. Tee hyvä kartta

- Valitse sopiva pohjakartta tai useampia eri mittakaavaisia karttoja, jolle merkitset mahdollisimman havainnollisesti tutkimasi kunnan sijainnin Suomessa.
- Apuna voit käyttää erilaisista kartoista saamiasi ideoita.
- Havainnollista kuntasi sijaintia myös merkitsemällä lähimmät suuret kaupungit, päätiet ja rautatieyhteydet kuntaasi.
- Tee kartan kuvatekstiksi kunnan sijainnin mahdollisimman täsmällinen ja monipuolinen sanallinen kuvaus sekä ilmoita esimerkiksi kuntakeskuksen karttakoordinaatit.
- Älä unohda kartasta mittakaavaa, ilmansuuntia sekä karttamerkkien selityksiä!

2. Ilmasto ja sää

Hanki tutkimasi kunnan tai lähialueen ilmastodiagrammi tai säätietoja

- Leveyspiiri
- Lämpövyöhyke (muistele aiempia maantiedon opintojasi: kylmä, lauhkea, lämmin ja kuuma vyöhyke)
- Kasvillisuusvyöhyke (valitse jäätikkö, tundra, havumetsävyöhyke, lehtimetsät, nahkealehtiset metsät =välimerenkasvillisuus, heinäarot, aavikot, savannit ja niiden tyyppiset tyyppiset harvapuustoiset kuivat ruohostot, sademetsät)
- Lähin merivirta (kylmä vai lämmin, nimi)
- Talvi (kesto)
- Vuoden lämpimin kuukausi ja sen keskilämpötila
- Vuoden kylmin kuukausi ja sen keskilämpötila
- Vuoden sateisin kuukausi
- Jokin muu merkittävä vuosittainen luonnonilmiö (kk ja kesto), esimerkiksi lumen sulaminen, sadekausi, kuivakausi.
- Muu ilmastoon vaikuttava seikka (mantereisuus, mereisyys)

Taustaksi:

- Kevät: vuorokauden keskilämpötila yli 0 °C, päivä pitenee
- Kesä: vuorokauden keskilämpötila yli 10 °C
- Syksy: keskilämpötila alle 10 °C, päivä lyhenee
- Talvi: vuorokauden keskilämpötila alle 0 °C.

- Etsi Merentutkimuslaitoksen internet-sivuilta (<http://www.fmri.fi/>) tietoa jäätilanteesta Itämerellä. Jäätiedotuksen suora osoite on (<http://www.ice.fmi/30vuotta.html>)
- Ilmatieteen laitoksen tiedotteista www.fmi.fi

3. Maisema muotoutuu

- Tutki karttaa (esimerkiksi internetissä Kansalaisen Karttapaikka)
- Tutki oman kuntasi korkokuvaa kartalta.
- Mikä on tutkimasi kunnan korkein kohta ja sen korkeus merenpinnasta, että matalin?
- Onko korkeusvaihtelu suurta vai pientä?
- Onko alue alankoa vai ylänköä? Mitä kivilajeja kunnassasi on eniten, että millaista on maaperä?
- Käytä apunasi kartastoa ja www.geologia.fi -sivustoa
- Sijaitseeko kuntasi malmivyöhykkeellä, harjumaisemissa, pohjavesialueella?
- Mitä vaikutusta maaperän ja kallioperän ominaisuuksilla on kuntasi maisemiin, elinkeinoihin, liikenteeseen, rakentamiseen ja kulttuuriin?

Perustiedot jääkaudesta

Jää **kulutti**, **kuljetti** ja **kasasi** sulavesien ja jäätikköjokien mukana maa-aineksia uusiin paikkoihin ja muotoihin. Järjestä näiden kolmen otsikon alle mahdollisimman järkevästi: silokalliot, harjut, drumliinit, supat, siirtolohkareet, pohjamoreeni, järvien suuntautuminen luode-kaakkoon, hiidenkirnut, Salpausselät, lustosavikot

Tutki oppikirjan tekstiä jääkaudesta

Vaikkaet saisikaan peruskarttaa käsiisi, kartastosta ja kirjan kappaleiden kartoista saat runsaasti tietoa esim. jään pysähtymisjaksoista, harjuista, maaperästä. Mikäli maasto on sinulle tuttu, saatat muistaa esim. hiekkaisia rinteitä, suppia, siirtolohkareita, ”pirunpeltoja” eli muinaisrantoja. Voit ehkä haastatella vanhempiasi esittelemällä heille kirjan maisema- ja piirroskuvia ja pyytämällä miettimään muistavatko he tutkimuskunnastasi jotain vastaavaa.

Miten kunnassasi hyödynnetään kallioperää ja maaperää sekä niiden muotoja? Miten jääkauden aikaansaannoksia hyödynnetään? (esim. leirintäalue hiekkadyneillä (Yyteri), tiet, rautatie, hautausmaan sijainti, pohjavesien suojelualue, pellot savikoilla tai hyvillä hietamailla ja metsämaiden sijoittuminen moreenialueelle, laskettelukeskus kovemman kivilajin huipulla (esim. Koli), soranotto harjusta)

4. Vesistöt

Puhdas, juomakelpoinen ja uimakelpoinen vesi ovat tärkeitä ihmisille ja luonnolle. Miten kunnassasi on varmistettu veden saanti, puhtaus ja sen riittävyys?

Piirrä karttaan tai rajaa valmiille kartalle tutkimasi kunnan vesistöt ja vedenjakajat.

Jatka sitten kunnan vesihuollon selvittämisellä. Tähän saat apua joko netistä tai jos intoa riittää, voit pyytää kunnantoimistoista materiaalia.

5. Luonto, maisemat ja elämisen edellytykset

Valitse sopiva Suomen kartta. **Merkitse Suomen maisema-alueet ja suuret kaupungit** jokaiselle maisema-alueelle.

Kunnan **ruokakulttuuri** kertoo paljon alueen maataloudesta ja perinteistä. **Suunnittele** tutkimasi kunnan mahdollisimman tyypillinen ruokalista.

Esimerkki Vaara-Suomesta:

Aamukahvi torilla kahvi maidolla ja rönttönen voilla

Lounas

- kermainen tattikeitto ja rukiinen hirvenlihavoileipä
- loimutettu lohi, uudet perunat, tomaatti-sipuli salaatti, rakuunaporkkanat
- jälkiruuaksi lämmin leipäjuusto lakkahillolla
- ruokajuomana piimää

Päiväkahvi kahvi maidolla ja pala mustikkapiirakkaa

Illalla uuniohrapuuro karpalokiisselin kera

Evääksi voita, savumuikkuja, ruislimppua, puolukkamehua

Kerro kotikuntasi nimikkokasveista ja eläimistä sekä niiden esiintymisalueista ja elinvaatimuksista. Mikäli kunnallasi ei ole nimikkolajeja, ehdota sopivia.

Kuvaile kuntasi tyypillisiä maisemia ja kerro mihin maisema-alueeseen kunta kuuluu. Kerro myös kunnan kauneimmista ja rumimmista alueista.

Millaista **maataloutta** kunnassasi harjoitetaan? Kuuluuko kunta johonkin maatalouden tukialueeseen?

Selvitä **metsien määrää** kunnassasi. Kasvavatko metsät hyvin vai huonosti? Millainen merkitys metsillä on kunnallesi?

Millaisen **lomaviikon** järjestäisit ystävällesi kunnassasi. Kuvaile ensin ystäväsi harrastuksia (urheilu, retkeily, taide, ilmailu, hyväntekeväisyys, nikkarointi jne.) ja kiinnostuksen kohteita (arkkitehtuuri, historia, musiikki, kirjallisuus, kasvit, muoti, eläimet jne.).

6. Väestö

- Mitä tiedetään tutkimasi kunnan asutushistoriasta?
- Millaisia ovat maakuntasi tiheimmin asutut kunnat?
- Onko oma kuntasi harvaan vai tiheästi asuttu?
- Kuinka paljon kunnassasi on lapsia ja vanhuksia verrattuna Helsinkiin?
- Onko kuntasi muuttotappio- vai muuttovoittokunta (onko nettomuutto negatiivinen vai positiivinen)?
- Millainen elinkeinorakenne kunnassasi on? Miten se vaikuttaa väestöön?
- Asuuko kunnassasi vähemmistöjä? Millainen heidän asemansa on?

Käytä apunasi Tilastokeskuksen kuntatilastoja!

7. Energia ja sen käyttö

- Mistä kuntasi asukkaat saavat ja ostavat sähköä?
- Onko kunnassa voimalaitoksia, kaukolämpölaitoksia, lämpökeskuksia, pienvoimaloita? Missä ja millaisia?
- Onko kunnassasi energiansäästöohjelma tai ympäristöohjelma, jossa energiankäytön haittoja yritetään vähentää? Millaisiin toimiin on ryhdytty ja mitä voitaisiin vielä parantaa?

8. Teollisuus

Selvitä mitä teollisuutta tutkimassasi kunnassa tai lähikunnissa on. Luettele toimialoittain: metalliteollisuus, metsäteollisuus (erittele jos pystyt mekaaninen puunjalostus ja paperiteollisuus), elektroniikkateollisuus, kemian teollisuus, tekstiili- ja vaatetusteollisuus, elintarviketeollisuus, muut.

Kuinka merkittävä työllistäjä teollisuus on kunnassasi?

Aiheuttaako teollisuus kunnassasi ympäristöongelmia (vesien pilaantuminen, ilmansaasteet, raskasta liikennettä, maisema- melu tms. haittoja)?

Miten teollisuuden ympäristöhaittoja pyritään lieventämään?

9. Liikenne

- Kuinka usein bussi tai juna kulkee kuntakeskuksesta lähimpään kaupunkiin, mikä on matkan hinta?
- Miten ihmiset liikkuvat yleensä kunnassasi? (lapset päiväkotiin, kouluun, harrastuksiin illalla, vanhemmat töihin, vanhukset kauppaan, postiin, terveyskeskukseen, tansseihin jne.)
- Jos tutkimuskohteesi on isompi kaupunki, hanki julkisen liikenteen reittikartta ja aikataulut.
- Jos mahdollista aja kunnassasi mahdollisimman pitkä reitti julkisella kulkuvälineellä. Tee raportti matkastasi esimerkiksi äänitiedostoksi.
- Millainen joukkoliikenne on kunnassasi?
- Kuvaile kuntasi pyöräteitä.

10. Kaupungit ja maaseutu

Kehityksen tuloksena kaupungeissa erilaiset toiminnot sijoittuvat eri alueille. Tutki Helsingin tai tutkimuskuntaasi lähinnä olevan ison kaupungin karttaa ja etsi sieltä:

- liikekeskusta
- sitä ympäröivät kehinä eri aikoina syntyneet asuma-alueet
- tärkeimmät liikenneväylät (kehätiet, ulosmenotiet)
- liikenneväylien varrella sijaitsevat usein teollisuusalueet
- yhtenäisen kaupunkialueen ulkopuolella sijaitsevat lähiöt

Piirrä kaupungin rakenteesta pelkistetty malli, jossa piirät kunkin alueen muodon ja koon. Käytä lisäksi eri värejä liikekeskustalle, asuma-alueille, liikenneväylille, teollisuusalueille ja kauempana sijaitseville lähiöille.

Tunnista erikokoisia keskuksia. Kaupungit muodostavat ympäröivien alueiden kanssa eri kokoisten keskusten ja niitä ympäröivien vaikutusalueiden verkoston. Jokaisessa kunnassakin on yleensä useita keskuksia, pienimpiä niistä kutsutaan kyliksi. Ota huomioon, että isossa kaupungissa lähiön ostokeskus palveluineen voi olla jopa kuntakeskuksen kokoinen.

Etsi taulukossa esitettyjen kaltaisille keskuksille todelliset esimerkkipaikat. Ota esimerkiksi maakunta, jossa kuntasi sijaitsee tai pelkkä tutkimuskuntasi jos saat siitä riittävästi eri kokoisia keskuksia ja tietoja niistä.

Jos et saa riittävästi tietoa tutkimuskunnastasi, voit tehdä tämän tehtävän omasta Suomen asuinpaikastasi.

Kuvaile kuntaasi muutaman virkkeen verran vertailemalla hankkimiasi tietoja muihin kuntiin.

pieni paikalliskeskus	kuntakeskus	kaupunkikeskus	maakuntakeskus
valintamyymälä/ kauppa	myös paikalliskeskuksen palvelut	myös paikallis- ja kuntakeskuksen palvelut	myös paikallis-, kunta- ja kaupunkikeskuksen palvelut
ala-aste	pankki	turkisliike	yliopisto/korkeakoulu
huoltoasema	posti	konttorikoneliike	kesäyliopisto
grilli tai baari	kirja-, kukka- vaatekaupat	musiikkiliike	keskussairaala
kioski	apteekki	akvaarioliike	maakuntakirjasto
kampaamo/parturi	autokorjaamo, pesula, Alko	kauppaoppilaitos	kaupunginorkesteri
sivukirjasto	hammas- ja eläinlääkäri	ammattikoulu	huutokauppatoimisto
	terveyskeskus	sairaala	iso automarket
	kodinkoneliike, muita erikoisliikkeitä	insinööri- ja mainostoimisto	jäähalli
	yläaste ja lukio	matkatoimisto, autovuokraamo	runsaasti virastoja
	hautaus-toimisto,	musiikkiopisto	
	ravintola/hotelli	ammattiteatteri	
	vero-, tili- ,kiinteistövälitys-, hautaus- ja työvoimatoimistot	maakuntalehti	
	uimahalli	alueradio/paikalli sradio	
	nimismies, pesula, valokuvaamo	käytettyjen tavaroiden liike	

11. Luonnon ja ympäristösuojelu

Tämän osan asioita käsitellään perusteellisemmin biologian kurssilla.

Tee kahdesta alla olevasta listasta kokonaisuus esimerkiksi laatimalla ajatuskartta tai pohdiskelemalla ongelmien synnyn aikajärjestystä, vaikeusastejärjestystä ja ratkaisukeinoja.

Selvitä onko tutkimuskunnassasi suunnitelmia tai kokemuksia tai päätöksiä ympäristöongelmien hoitamiseksi.

Pohdi myös mikä on yksittäisen kunnan asukkaan osuus ongelmien synnyssä ja ratkaisussa.

Voit myös tehdä tehtävän vain yhden kunnassasi ison ongelman osalta miettimällä sitä kolmesta näkökulmasta:

1. Mikä muutos ympäristössä tapahtui ja miksi?
2. Millainen ongelma siitä syntyi kuntaan ja ehkä kauemmaksikin?
3. Miten ongelma voitaisiin tai miten sitä yritetään ratkaista?

Listat ympäristöongelmista

- ilmaston lämpeneminen,
- ydinjätteen loppusijoitus,
- harjualueiden luonto,
- Itämeren tila,
- koskien valjastaminen,
- maisemat,
- maatalouden ympäristövaikutukset,
- metsätalouden ja -teollisuuden ympäristövaikutukset,
- energiantuotannon ympäristövaikutukset,
- tuotteen elinkaari ja ympäristövaikutukset,
- liikenteen ympäristövaikutukset,
- toimintojen järkevä sijoittelu, aluesuunnittelu,
- matkailun ympäristövaikutukset,
- luonnonsuojelu,
- Itärajan takaiset ympäristöongelmat,
- lajien häviäminen,
- peltomaan väheneminen rakentamisen takia vesien rehevöityminen,
- pohjavesien pilaantuminen,
- kallioalueiden murskaaminen soraksi

Lista ongelmien ratkaisukeinoista

- a. luonnonmuistomerkin rauhoittaminen
- b. sinivuokon kaupallisen keräämisen kieltö
- c. kaupunkien järjestysääntöjen puistokasvien keräyskieltö
- d. uhanalaisten lajien listat
- e. kalojen alamitat
- f. metsästysajat
- g. koskiensuojeluohjelma
- h. lintuvesiensuojeluohjelma
- i. harjijensuojeluohjelma
- j. rantojensuojeluohjelma
- k. soidensuojelualueet
- l. kansallispuistot
- m. luonnonpuistot
- n. Natura 2000
- o. kansainvälinen biodiversiteettisopimus
- p. YVA-laki
- q. vesiensuojelulaki
- r. metsälaki
- s. erämaalaki
- t. jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet
- u. kansallispuistot
- v. ilmansuojelulaki

Kysymyksiä ja tehtäviä

- Minkä ympäristökeskuksen alueella kuntasi sijaitsee?
- Minne tavallisen perheen erilaiset jätteet (paperi, sanomalehdet, ruuantähteet, lasipurkit, limutölkit, autonrenkaat, maalintähteet, vanhentuneet lääkkeet, paristot, vanhat vaatteet, säilyketölkit, viini- ja virvoitusjuomapullot) päätyvät kunnassasi?
- Mitä ympäristön- ja luonnonsuojelun kohteita kunnassasi tai sen lähetyvillä on (isot teollisuuslaitokset, moottoritie, suojelualueet, kansallispuistot)?
- Kuvaile kaunein ja tärkein maisema kunnassasi

12. Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus

Hanki tietoja kuntasi tulevaisuuden suunnitelmista ja mahdollisista pulmista (työpaikkojen puute, väestön ikääntyminen, paljon palveluja tarvitsevia vähätuloisia lapsiperheitä, koko talous yhden ison yrityksen varassa tms.).

Onko kunnallasi ystävyyskunta jossain muussa maassa?

Mieti itse millainen olisi tulevaisuuden unelma- asuinalue sinun kunnassasi. Millaiseen paikkaan se tulisi suunnitella. Tee suunnitelma opi lisää -tehtävän tapaan. Asukasmäärän voit sovittaa kunnan omien tavoitteiden mukaiseksi.

Suunnittele unelmiesi asuinalue n. 2 000 asukkaalle.

1. Valitse sopiva alue kunnastasi.
2. Laadi ensin lista asuinalueen suunnittelun tavoitteiksi (ekologisuus, turvallisuus, monikulttuurisuus, monikielisyys, lapsiystävällisyys, hiljaisuus tms mitä itse pidät tärkeinä)
3. Keksi hyvä nimi uudelle alueelle.
4. Piirrä suunnitelmaasi värikoodein
  - asuntoalueet erilaisille ihmisille ja perheille (omakotitaloja, paritaloja, rivitaloja, pieniä ja isompia kerrostaloja)
  - kulkuväylät ja parkkipaikat tai säilytystilat (julkiselle liikenteelle, autoille, pyörille, pulkille, vauvanvaunuille, skeittaajille, pyörätuoleille, kävelijöille)
  - erilaiset palvelut (mieti mitä asukkaat tarvitsisivat kotiensa lähellä)
  - julkisia rakennuksia
  - ulkoilu-, urheilu-, leikki-, kulttuuri- ja muita vapaa-ajan alueita
  - harrastustiloja, työtiloja
  - historiallisesti arvokkaiden osien hyödyntäminen
  - jätehuollon ja energiantuoton vaatimia tiloja (puhdistamo, kaatopaikka, tuulivoimala-alue, aurinkopaneelit, sähkömuuntamot jne.)

13. Globaali tulevaisuutemme

Ota maailmankartta ja merkitse siihen tutkimuskuntasi pisteellä. Ala kerätä kartalle nuolia eri maista sen mukaan mitä saat selville:

- mistä maista muuttaneita väestöryhmiä tiedät/tunnet,
- mitä kieliä koulussanne puhutaan ja/tai opiskellaan,
- minkä maalaisia ruoka-tavaroita, esineitä, pesuaineita kaupasta ostetaan (voit käyttää mallina omaa perhettäsi, koska Suomen kaupoissa on aikalailla samat tuotteet joka puolella maata)?
- mihin maahan nykyisellä asuinmaallasi on poliittisesti läheiset/kireät tms aktiiviset välit jne.

Tarkastele karttaasi ja kerro havainnoistasi. Mihin on eniten suhteita, mitkä suhteet vaativat/tuovat eniten hyötyä/haittaa?